

Kolonitiden til forhandling

Gentænkning af Pitt Rivers Museums etnografiske samlinger

Antropolog Vibe Nielsen har siden 2016 forsket i, hvordan museer verden over håndterer etnografiske samlinger og de svære spørgsmål om, hvem de tilhører, samt hvordan de formidles og bevares med respekt for genstandenes oprindelse. Hendes forskning viser, at spørgsmål omkring dekolonisering kan føre gensidigt inspirerende samarbejder med sig, som både museer og repræsentanter fra oprindelige folk kan få glæde af.

Af
**Vibe
Nielsen**

Diskussioner om, hvordan museer respektfuldt kan repræsentere større dele af samfundet og engagere sig kritisk i deres samlingers koloniale fortid, har de seneste år givet plads til nye strategier for inklusion og tilføjet tidligere ufortalte historier nye niveauer af

opmærksomhed. I mit seneste forskningsprojekt, *Decolonising Museums: Changing Curatorial Practices at the Pitt Rivers and Quai Branly*, der fandt sted i perioden 2021-24, har jeg undersøgt, hvordan de seneste års opfordringer til dekolonisering af offentlige institutioner påvirker museumspraksisser på førende etnografiske museer i Europa. I denne artikel, baseret på mit feltarbejde blandt kuratorer og formidlingsansvarlige på Pitt Rivers Museum i Oxford, præsenterer jeg en række eksempler på, hvordan museet forsøger at tage livtag med de udfordringer, de står overfor i dag.

Black Lives Matter og Rhodes Must Fall

Etnografiske museer har siden repræsentationsdebatten i 1980'erne været ramme om vigtige diskussioner om vidensproduktion, ejerskab og repræsentation. Problematikeringen af, hvordan museer igennem tiden har repræsenteret mennesker og kulturer på en

1 Star House Poles på Haida Gwaii fotografet af Bertram Buxton i 1882. Pælen, der har været udstillet på Pitt Rivers Museum siden 1901 er nummer to fra højre. Foto bragt med tilladelse fra copyright-indehaveren: Pitt Rivers Museum, University of Oxford (1998.473.1).

ofte statisk og etnocentrisk måde, hvor stemmerne fra de, som repræsenteres, har været fuldkommen fraværende, er således hverken ny eller afsluttet. Diskussionerne er imidlertid først i de seneste år blevet en del af den offentlige debat. Særligt efter de store Black Lives Matter-demonstrationer i 2020 kom der for alvor fokus på, hvordan verden fortsat er præget af historiske magtstrukturer. Kravet om at dekolonisere institutioner som universiteter og museer var imidlertid også centralt i Sydafrika i 2015, da studerende på University of Cape Town etablerede bevægelsen Rhodes Must Fall og krævede statuen af den britiske imperialist Cecil John Rhodes (1853-1902) fjernet, som led i en større kritik af Sydafrikas uddannelsessystem. Mit antropologiske feltarbejde i den sydafrikanske kunstverden, der fandt sted i perioden 2016-18, var i høj grad præget af de diskussioner, som Rhodes Must Fall-bevægelsens krav om anerkendelse igangsatte.

Bevægelsens skarpe kritik af Sydafrikas koloniale institutioner bredte sig som ringe i vandet og var på den måde med til at italesætte krav om dekolonisering og demokratisering af viden.

Som del af denne proces har særligt de etnografiske museer en tung byrde at bære. Forestillingen om, at museer er neutrale institutioner, der kan fungere uafhængigt af de samfund, de er del af, udfordres i dag af stigende krav om aktivt engagement og kritisk stillingtagen til samlingernes og museernes koloniale ophav. Flere museer i Europa er begyndt at arbejde aktivt med den koloniale arv, der ofte ikke blot ligger til grund for deres samlinger, men også for selve institutionerne og de samfund, de er del af. I 2019 indledte 13 europæiske museer med såkaldt etnografiske samlinger, herunder Nationalmuseet i København og Pitt Rivers Museum i Oxford, et stort EU-støttet samarbejdsprojekt kaldet *Taking Care*. En

2

væsentlig del af mit feltarbejde på Pitt Rivers bestod i at følge de diskussioner, som møderne mellem disse institutioner igangsatte, med det formål at gentænke de etnografiske museer som steder, hvor samlingernes koloniale ophav kan debatteres og nye potentialer italesættes – også i forhold til, hvad der betragtes som respektfuld konservering.

The Star House Pole

Den mere end 11 meter høje *Star House Pole* fra Haida-folket på Haida Gwaii ved Canadas nordvestkyst er en af de længst udstillede genstande på Pitt Rivers Museum. Den blev fremstillet i en kontekst, hvor den – udsat for vejr og vind – med tiden ville forgå. Oprindeligt stod den foran et såkaldt Star House, hvor høvdingen Anetlas boede, i en landsby ved navn Masset eller Uttewas på Haida-folkets sprog. Chief Anetlas boede, som andre høvdinge blandt Haida-folket, med sin udvidede familie i et stort hus, med pæle som denne stående udenfor. Ikke to af dem var ens: Hver især var de indgraverede med særlige figurer, der repræsenterede forfædrene for den pågældende familie og var relateret til familiens stamtræ, status, ejendom og rettigheder – på samme vis som velhavende europæiske familier af adelsslægt igennem århundreder har haft våbenskjold, der fortæller lignende historier, der understreger deres status.

Den canadiske nybygger-regering og kristne missionærer troede fejlagtigt, at Star House-pælene havde

religiøs betydning og forbød dem og andre kulturelle praksisser blandt Haida-folket i den såkaldte *Indian Act* fra 1884, der havde til formål at assimilere Canadas oprindelige befolkning. I praksis betød det, at medlemmer af Haida-folket, helt frem til 1951, kunne risikere fængselsstraf for at praktisere deres kulturelle traditioner. På trods af dette blev imponerende kunstværker som *Star House-pælen* produceret. En anelse ironisk var det, at det ofte var de missionærer, som anså det som en nødvendighed at indskrænke Haida-folkets kulturelle praksisser, der stod i spidsen for at indsamle deres genstande.

I dag diskuteres det blandt konservatorer i blandt andet *Taking Care*-netværket, hvad de mest respektfulde måder at varetage problematisk indsamlede genstande som Haida-pælen egentligt er: Bør Haida-pælen i tråd med vestlige traditioner for konservering sikres for eftertiden med behandlinger, der forlænger træets levetid så længe som overhovedet muligt? Eller ville det være mere respektfuldt at lade den formulde og blive til nye røde cedertræer, der om 600 år kan blive til Star House Poles, i tråd med Haida-folkets traditioner? Samtaler som disse, blandt Pitt Rivers' kuratorer og repræsentanter fra de samfund, som museets genstande kommer fra, kan medvirke til gentænkning af praksisser og kritiske refleksioner over, hvad det betyder at tage vare på genstande.

Men samarbejdet førte også til et besøg af en delegation fra Haida-folket, der arbejdede med de 301

”Vi ønsker ikke at afbryde vores forhold til museet – vi ønsker at fortsætte forholdet og gøre verden til et bedre sted.”

Ruth Sintamei Tuleto, fra the Pan African Living Cultures Alliance NGO

2 I januar 2020 besøgte syv repræsentanter fra Masai-folket i Kenya og Tanzania, inklusiv den spirituelle leder Lemaron Ole Parit, Pitt Rivers Museum, for at give spirituel vejledning om genstande på museet, der var indsamlet for at vise Masai-folkets kulturelle praksisser. Foto af John Cairns bragt med tilladelse fra copyright-indehaveren: Pitt Rivers Museum, University of Oxford.

Haida-genstande, der i 2009 var at finde i Pitt Rivers' samling. Igennem de historiske genstande tillærte delegationen sig deres forfædres viden og færdigheder og blev således genforbundne med såvel genstandene som væsentlige dele af deres folks historie. Besøget ledte desuden til hjemsendelse af humanitært materiale fra Haida-folket, som i 2010 fik de jordiske rester af deres forfædre tilbageleveret fra Pitt Rivers Museum. De jordiske rester indgik herefter i begravelsesceremonier, hvor forfædrene blev stedt endeligt til hvile.

Laura Peers, museets daværende kurator for den nordamerikanske samling, har udtalt, at repatrieringer som disse ikke handler om, at museer mister genstande i deres samlinger. De handler om at styrke relationer mellem museer og oprindelige folk, der ofte begge har fordele af samarbejdet. Siden repatrieringen har samarbejdet mellem Pitt Rivers og Haida-folkets repræsentanter blandt andet betydet, at kunstnere fra Haida Gwaii har besøgt museet og udskåret nye kunstværker med inspiration fra de gamle genstande. Reproduktionerne indgår nu som inspiration i undervisningssammenhænge, hvor gymnasieelever lærer Haida-folkets kunstformer.

Living Cultures

Samarbejder som disse, der bundes i ønsket om øget plads til mangfoldighed, løser dog ikke nødvendigvis et andet for mange museer presserende problem: At der i deres samlinger befinder sig genstande, som – i lighed med *the Star House Pole* – er indsamlet eller hjembragt under asymmetriske magtstrukturer og på måder, der ud fra vore dages standarder kan anfægtes etisk. Europæiske museer anerkender i dag i stigende grad vigtigheden i at se museale genstande som en vigtig del af kulturarven hos de grupper blandt hvem, genstandene oprindeligt blev indsamlet. I forlængelse heraf bliver der flere steder sat fokus på at tilgængeliggøre etnografiske samlinger for efterkommerne til de befolkningsgrupper, de stammer fra og anerkende det ansvar, men også det potentiale, etnografiske samlinger besidder. Samlinger bliver således digitaliseret og dermed tilgængeliggjort for flere, men også af og til tilbageleveret.

Samarbejdet omkring etnografiske genstande, der udspringer af disse ofte svære diskussioner om ejerskab og tilhørsforhold er ofte med til at skabe ny viden og nye relationer: Da repræsentanter fra Masai-folket i Kenya og Tanzania besøgte Pitt Rivers i forbindelse med projektet *Living Cultures*, i perioden 2017-20, blev det eksempelvis tydeligt, at fem af museets Masai-relaterede genstande – der aldrig havde været udstillet – var af helt særlig betydning for de familier, de stammer fra. Igennem samarbejdet med Masai-folkets repræsentanter blev det ikke alene muligt at forbedre

FAKTA

Forskningsprojektet bag denne artikel, *Decolonising Museums: Changing Curatorial Practices at the Pitt Rivers and Quai Branly (2021-24)*, var støttet af Carlsbergfondet (CF20-0141), igennem et Carlsberg Foundation Visiting Fellowship på Pitt Rivers Museum og et Junior Research Fellowship på Linacre College, University of Oxford. Vibe Nielsen modtog sin ph.d. i antropologi fra Københavns Universitet i 2019. Hendes afhandling *Demanding Recognition: Curatorial Challenges in the Exhibition of Art from South Africa* var en del af forskningsprojektet *Global Europe: Constituting Europe from the outside in through artefacts*, støttet af Det Frie Forskningsråd (4180-00073). Projektet fandt sted på Institut for Antropologi, Københavns Universitet, i perioden 2016-20. Læs mere på www.vibenielsen.com

museets måde at formidle deres samling af genstande fra Masai-folket. Der blev også taget initiativ til at foretage de kulturelle ceremonier, der forventes i lokalsamfundet fra modtagere af genstande som disse. I 2023 rejste en delegation bestående af otte repræsentanter fra britiske museer og NGO'er således til Kenya og Tanzania for at deltage i en række ceremonier, hvor Masai-familierne blandt andet modtog et antal køer som tak for de af deres genstande, der var endt på museet.

I september i år fik repræsentanter fra Masai-folket igen mulighed for at se og interagere med genstandene på museet, og delegationen besluttede efterfølgende at lade genstandene forblive i Pitt Rivers Museums varetægt, da de mente, at der blev taget godt vare på dem. Ruth Sintamei Tuleto, fra the Pan African Living Cultures Alliance NGO udtalte i den forbindelse til BBC: ”Masai-folket og museet ønsker at sameksistere, så andre befolkningsgrupper kan efterligne, hvad vi har gjort – vi taler om fred og forsoning [...] Vi ønsker ikke at afbryde vores forhold til museet – vi ønsker at fortsætte forholdet og gøre verden til et bedre sted.”

Pitt Rivers Museum udtrykte i en tidligere pressemeddelelse, udsendt i forbindelse med besøget i januar 2020, at samarbejdet mellem museet og repræsentanter fra oprindelige folk er essentielle i museets forsøg på at adressere kolonitidens konsekvenser: ”Museer er bærere af vanskelige historier og deres samlinger er vedvarende årsag til smerte for de berørte samfund. Ved at arbejde sammen om at genforestille disse museer som rum, hvor forsoning måske kan finde sted, tror vi på, at etnografiske museer [...] kan blive antiracistiske projekter og samvittighedsfyldte steder.”

Det kommer til at tage tid omhyggeligt at gennemgå Pitt Rivers' samling bestående af mere end 500.000 genstande, fotografier og manuskripter fra hele verden, for at finde frem til de bedste måder at tage vare og beskrive dem på, og det er vigtigt at huske, at der ikke er én enkelt formel, som kan adressere alle problematikker. Opgaven, der ligger forude, kan virke uoverkommelig, men bliver – som eksemplerne fra mit feltarbejde bevidner – ikke desto mindre forsøgt imødekommet, igennem samtaler og samarbejder som dem, Pitt Rivers' kuratorer og formidlere har igangsat. Med museets egne ord, er de nye initiativer et udtryk for et ønske om at gøre Pitt Rivers til ”et sted, der støtter alle mennesker i at dele deres måder at vide, være, forstå og skabe – et sted med mange historier fortalt af et væld af stemmer”.

Vibe Nielsen er postdoc på Ny Carlsberg Glyptotek og Institut for Kunst og Kulturvidenskab på Københavns Universitet samt Associate Researcher på Pitt Rivers Museum og Research Fellow på Linacre College, University of Oxford.